

Edice a materiály

BEZ NÁZVU

(První televizní hraná scénka z roku 1949)

Scéna: Ateliér u fotografa z let 1860. V pozadí prospekt zimní krajiny, před ním trochu šikmo lavička z březových polen. Vpředu vpravo staromódní fotoaparát.

1. PD

Hlasatel sedí v křesle

drží v ruce hrací strojek
a spustí jej

zvolna clonit

Hlasatel:

A teď se na chvíli přeneseme do let šedesátých minulého století malou scénkou, kterou připravil Jindřich Brichta. Trochu dobové hudby (hrací strojek začne hrát) – a idyla našich pradědečků a prababiček může začít.

2. **zvolna odclonit**

Celek

Malovaný prospekt
s lavičkou

(hrací strojek zní dál)

Fotograf:

si začne mimo obraz
pohvizdovat melodii strojku.

Fotograf vejde zleva do obrazu. Kamera jej sleduje až se do záběru dostane vpravo stojící fotoaparát.

3. Detail

Fotograf dojde k němu a oprašuje jej.

Fotograf dýchne na
objektiv a šátkem jej leští.
Fotograf se ohlédne vlevo

(krámský zvonek)

a nasadí líbeznou tvář.

4. PC

Pán stojí vlevo

Pán jde blíž ke středu.
Fotograf taky.

5. Detail

Pán a fotograf

Kamera zabírá jen
fotografa, který se
přelíbezně zatváří.

Fotograf:

Uctívá poklona. Ponížený
služebník. Čím mohu sloužit,
vašnosti?

Pán:

Chtěl bych se dát ... tento ...
fotografovat.

Fotograf:

K službám, vašnosti,
k službičkám.

Uděláme báječnou
podoběnčíčku, něco opravdu
aparatního. Ráčíte poroučet
vizitky za zlatý padesát půl
tuctu, kabinetky za tři zlaté
nebo salonky za pět?

Pán:

Hm... no... víte, chci to pro
Julinku jako překvapení
k svátku. Do našeho
rodinného alba.

Fotograf:

Ovšem, ovšem, do albíčka se
zlatou ořízkou, že ano.

Pán:

Máme krásné sametové se
zlatou ořízkou a s hracím
strojkem.

Fotograf:

Báječné, skvělé! Do takového
alba může přijít jenom něco
prima primissima. Kabinetka
to bude. Primissima
kabinetka. Ovšemže ano.

Pán (mimo obraz):

Dobrá.

ILUMINACE

Bez názvu. První televizní hraná scénka z roku 1949

První televizní hraná scéna 19. března 1949 v 1230
v Československu na vlně 1. v Praze III.

Scéna: Atelier u fotografa z let 1860.
V pozadí prospekt zimní krajiny,
před ním trochu šikmá lavička z
březových poken. Vpredu vpravo
staromódní fotoaparát.

Fotograf: *František Vrzorský*
člen činohry Národního div.

1. P.D.

Hlasatel sedí v křesle

drží v ruce hrací strojek
a spustí jej

zvolna clonit

Hlasatel:

A teď se na chvíli přene-
sme do let šedesátých mi-
nulého století malou scén-
kou, kterou připravil *Ing.*

Indrův, Brychtů

trochu dobové hudby -
(hrací strojek začne hrát)
- a když násich předětek
a probídek může začít.

2. zvolna odclonit Celok

Malovaný prospekt
s Lavíčkou

(hrací strojek zní dál)

Fotograf:

Si začne mimo obraz pohviz-
dovat melodii strojku.

Fotograf vejde zleva
do obrazu. Kamera jej
sleduje až se do zá-
běru dostane vpravo
stojící fotoaparát.
Fotograf k němu dojde
a opřesuje jej.

3. Detail

Fotograf dýchne na
objektiv a sátekem jej
lští.

Fotograf se ohlédne
vlevo a nasadí líbeznou
tvář.

Pán: Čině záměť
člen činohry Národního div.
/krásmký zvonek/

Fotograf:

Uctívá poklona. Ponižený
služebník. Čím mohu slou-
žit, vašnosti?

4. P.C.

Pán stojí vlevo

Pán:

Chťel bych se dát-tento-
fotografovat.

Fotograf:

K službám, vašnosti, k
službičkám.

Pán jde blíž ke
strojku.
Fotograf taky.

Josef Frouk
tel. kameraman
Milan Fuchs

Reprodukce první strany scénáře

ILUMINACE

Bez názvu. První televizní hraná scénka z roku 1949

		Fotograf: Tak prosím, vašnosti, raďte se laskavě obtěžovat.
6. PC	Fotograf uchopí pána jemně za rukáv a vede ho k lavičce. Pán si sedne.	Prosím, vašnosti, sem raďte. Raďte se, prosím, posadit. To bude báječné. Ručičku takhle, prosím. Hlavičku trochu doprava. Táááák.
7. Detail	Pán otáčí hlavu doprava, až se dívá přímo do objektivu 1. kamery.	
	Pán tupě zírá	Fotograf (mimo obraz): Báječný profil i enface. Trochu dozadu – výborně – usměváček, prosím, ááááno – jen hodně přívětivounce. Hlavinku ještě kapánek – nononono – jen pohodlnoučce, prosím. Tak, tak, to je ono. Báječně!!
	Pán se tváří svěřepě	
Pán strne	8. PC Pán sedí strnule na lavičce. Fotograf stojí vlevo vedle aparátu.	To je ono. Teď prosím chvilinku klidu a hned to bude. Čendo, připrav plotnu. Přívětivě, prosím – a vydržet!
	Vleze pod černý hadr	No, to je báječné, vašnosti. Jako živé, jako živé. Kdybyste to jen viděl. Jako živé.
9. Detail	Pánova strnulá tvář	Fotograf (mimo obraz): To máme dnes krásné počasíčko, že ano, vašnosti. Jaro už se hlásí, není-liž pravda.
Prolne se	Prolne se	Aleale, strpeníčko, vašnosti. Nehýbat se. Už to bude. Tak klid, prosím, chvilinku klid. 20 – 21 – 22...

ILUMINACE

Bez názvu. První televizní hraná scénka z roku 1949

10. PC

Pán sedí na lavičce.

Fotograf pod hadrem počítá.

...23 – 24 – 25 –

Do obrazu vstoupí slečna. Zprava mezi fotoaparát a pána.

11. Detail

Slečna se trochu usměje

Trochu bezradně se rozhlédne.

Slečna:

Prosím vás, pánové – copak to tropíte?

Fotograf (mimo obraz):

No – přece – no, fotografujeme!

Slečna:

Ach tak. To se ale dělá přece takhle.

Slečna pozvedne k oku malý fotoaparát, téměř proti kameře a stiskne spoušť. Kamera přejede na detail **fotografa**, který se nesmírně tupě a nešťastně tváří. Ohlédne se na slečnu a kamera opět přejede na ni.

Slečna:

Není to vaše zařízení tak trochu – staromódní?

12. PC

Slečna stojí s fotografem před před aparátem.

Fotograf se trochu nechápavě dívá.

Panorama vlevo, až zabere pána dosud strnule sedícího na lavičce.

Klidný záběr celé scény.

Fotograf (mimo obraz):

Staromódní???

zvolna clonit

prolne se

13. PD

Hlasatel

Hlasatel (mimo obraz):
Samozřejmě. Vždyť je
vypůjčeno z technického
muzea na Letné.

14. PC

Televizní kamera

Hlasatel (v obraze):
Tam můžete vidět sta a sta
přístrojů fotografických i
kinematografických a mnoho
jiných zajímavých věcí od
dob Daguerrových až po
dnešní časy. Uvidíte tam, jak
ze středověkých pokusů,
z atrakcí různých šarlatánů
vyrostla dnešní moderní
fotografie, kinematografie a
televize. Ostatně, podívejte se

Kamera se obrací objektivem
kupředu.

—
Hlasatel (mimo obraz):
— a tohle je ten nejnovější
zázrak, kterým přenášíme
ožívající obrázky.
Televizní kamera.

Kamera se blíží kupředu až na
PD.

A tento přístroj je tím
krásnější, že vznikl z úsilí
českých mozků a českých
rukou.

zaclonit

Ediční poznámka

Scénář vůbec první české televizní hrané scény vznikl v souvislosti s činností televizního studia zřízeného u příležitosti jarních veletrhů na Novém výstavišti Pražských vzorkových veletrhů v Holešovicích. Studio propojené s petřínským vysílačem představovalo jeden z řady dílčích experimentů, jež předcházely zavedení pravidelného televizního vysílání v Československu. Po stránce technické zde spojily své síly Tesla Pardubice, Československý rozhlas a Vojenský technický ústav. Po stránce autorské stojí u zrodu tohoto dílka jako původce námětu Jindřich Brichta, kameraman, historik filmové techniky, ale v kontextu této edice především organizátor kinematografických sbírek Národního technického muzea. Kdo námětu vtiskl podobu technického scénáře a scénku režíroval, se nám zjistit zatím nepodařilo. O hereckém obsazení nicméně víme díky autogramům na první straně strojopisného scénáře – roli fotografa ztvárnil František Filipovský, tehdy již člen Národního divadla, v roli pána se představil člen Městských divadel pražských Erik Zámeš, slečnu s aparátem si zahrála Jiřina Krejčová a hlasatele zřejmě V. Kopecký. Scénka byla živě odvysílána 19. března 1949. Počet diváků, kteří se mohli touto scénkou potěšit, asi příliš nepřevyšoval počet herců a členů televizního štábu a studia – aparátů schopných přijímat televizní signál, nebylo tehdy v Praze ani dvacet.

Naše edice zachovává trojsloupečnou úpravu originálu. Obsahuje mimochodem zásadní zprávu o průběhu natáčení scény. Z tradičního dvousloupečného uspořádání filmového scénáře (vlevo složky obrazové, vpravo složky zvukové) zde byl právě obrazový sloupec transparentněji – totiž s ohledem na situaci na place – propracován. Scéna se samozřejmě vysílala živě a editovaný scénář nás svými dvěma levými sloupci zpravuje jednak o tom, že byla snímána dvěma kamerami, a zároveň o tom, jakou představu měl režisér o „přepínání“ mezi nimi od režisérského pultu.

Scénář této scénky je uložen v pozůstalosti Jindřicha Brichty v Národním filmovém archivu. Má podobu čtyřstránkového strojopisu psaného vždy po jedné straně papíru formátu A 4. Na první straně v záhlaví je rukou připsáno „První televizní hraná scéna 19. března 1949 v Československu na výstavišti v Praze VII“. Dále jsou na celé této straně rozptýleny autogramy (někdy i s doplňujícími informacemi) herců a členů televizního štábu, kteří se na tomto experimentu podíleli, konkrétně: „Fotograf: František Filipovský, člen činohry Národního divadla“, „Kopecký V.“, „Jiřina Krejčová (slečna s aparátem)“, „Pán: Erik Zámeš, člen Městských divadel pražských“, „Námět: Jindřich Brichta“, „Dr. Václav Růt, vedoucí televis. programu“, „Režie a scénář: [podpis nečitelný]“, „Sylvie [?] Havlíčková“, „Josef Frolík, tel. kameraman“, „Milan Fuchs“.

Do textu jsme editorsky zasáhli několikerým způsobem. Slova ve strojopisu podtržená zvýrazňujeme tučným písmem, k literním opravám jsme přikročili jen u evidentních chyb či překlepů (např. *Brichta* místo *Brychta*), akceptovali jsme rukopisnou opravu dialogu, zkratky velikosti záběhů jsme přizpůsobili zavedenému úzu (např. *PD* místo *P. D.*, *PC* místo *P. C.* apod.)

I. K.